

Opinia
Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych
nr 17/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r.
o projekcie programu „Program szczepień ochronnych
przeciwko pneumokokom dla dzieci w wieku od 2 do 5 lat włącznie”
miasta Legionowo

Po zapoznaniu się z opinią Rady Przejrzystości wydaję warunkowo pozytywną opinię o projekcie programu „Program szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom dla dzieci w wieku od 2 do 5 lat włącznie” miasta Legionowo, pod warunkiem zagwarantowania równego dostępu do szczepienia.

Uzasadnienie

Program odnosi się do ważnego i dobrze zdefiniowanego w literaturze problemu zdrowotnego i realizuje priorytety zdrowotne takie jak: zwiększenie skuteczności zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom, zmniejszenie zachorowalności i przedwczesnej umieralności z powodu przewlekłych chorób układu oddechowego oraz poprawę jakości i, częściowo, skuteczności opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i dzieckiem do lat 3. Przedstawiono koszty ogólne i koszty jednostkowe oraz zasady oceny i monitorowania. Program jest zgodny z zaleceniami ekspertów i uzupełnia szczepienia przeciw pneumokokom finansowane są ze środków publicznych obejmujące jedynie dzieci do lat 5 z grup wysokiego ryzyka. Dowody naukowe dotyczące efektywności klinicznej i kosztowej szczepień, pomimo tego, że są nieliczne i słabej jakości, wskazują na efektywność i bezpieczeństwo szczepionek skoniugowanych.

Zaleca się jednak, aby wybór grupy wiekowej został przez autorów dokładniej uzasadniony, a schemat podania szczepień z góry określony. Trudno ocenić efektywność narzędzi monitorowania i oceny, ponieważ wzory kwestionariuszy ankietowych nie zostały przedstawione.

Przedmiot wniosku

Przedmiotem opinii jest program zdrowotny gminy miejskiej Legionowo z zakresu profilaktyki zakażeń pneumokokowych. Adresatami programu są dzieci w wieku od 2 do 5 r.ż., zamieszkałe na terenie miasta Legionowo. Głównym celem programu jest obniżenie zachorowalności/umieralności na inwazyjne choroby pneumokokowe poprzez zwiększenie dostępności do szczepień ochronnych u dzieci. Autorzy w opisie organizacji programu nie określili rodzaju szczepionki, którymi dzieci mają zostać zaszczepione, ale w opisie problemu zdrowotnego wskazali na skuteczność i celowość stosowania szczepionki 13-walentnej. Program ma być realizowany w okresie od kwietnia do czerwca 2014 r. i jest częścią realizowanego przez Legionowo Miejskiego Programu Promocji Zdrowia. Planowane koszty całkowite przeznaczone na realizację programu dotyczącego szczepień profilaktycznych przeciw pneumokokom wynoszą 30 000 zł.

Problem zdrowotny

Pneumokoki są szeroko rozpowszechnionymi w środowisku patogenami, które mogą być przyczyną zarówno zakażeń dróg oddechowych, jak i zakażeń inwazyjnych, takich jak: posocznica, zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych czy zapalenie wsierdza. W Polsce, nosicielstwo *Streptococcus pneumoniae* występuje u 80-98% dzieci w wieku 6 m.ż. – 5 r.ż. Zakażenia pneumokokami wywołują inwazyjną chorobę pneumokokową (IChP), która może mieć szczególnie ciężki przebieg u dzieci poniżej 5 r.ż. Według ostatnich badań epidemiologicznych zapadalność na inwazyjną postać choroby pneumokokowej u dzieci do 2 r.ż. wynosiła 19/100 000, do 5 r.ż. – 17,6/100 000, 2-5 lat 5,8/100 000. Według danych WHO wskaźniki te mogą być nawet 25-krotnie wyższe. Jedną z przyczyn tak dużych różnic pomiędzy danymi statystycznymi, a szacunkowymi może być fakt, że w Polsce nie pobierano materiału do badań bakteriologicznych. Najnowsze dane, zgromadzone w kilka lat po wprowadzeniu szczepień przeciwko pneumokokom, prezentują już zdecydowanie niższą zapadalność na IChP. W populacji polskiej nosicielami *S. pneumoniae* jest aż 62% dzieci chodzących do żłobka i jedynie 22% dzieci przebywających w domu.

Alternatywne świadczenia

Nie dotyczy.

Wnioski z oceny przeprowadzonej przez Agencję

Samorządowe programy szczepień przeciw pneumokokowym u dzieci dotyczą dokładnie określonego problemu zdrowotnego, którego rozległość można oszacować i któremu można zapobiegać. Realizują priorytety zdrowotne „zwiększenie skuteczności zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom” oraz „zmniejszenie zachorowalności i przedwczesnej umieralności z powodu przewlekłych chorób układu oddechowego”. Niektóre programy szczepień dzieci, z uwagi na obejmowaną populację, realizują priorytet zdrowotny „poprawa jakości i skuteczności opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i dzieckiem do lat 3”.

Dzieci w wieku 0–5 lat stanowią populację szczególnie narażoną na zakażenie pneumokokowe (drugą taką populacją są osoby starsze, czego nie dotyczy niniejsza analiza), które może przekształcić się w inwazyjne choroby pneumokokowe (IPD; zapadalność w populacji 0–2 r.ż. 19/100 000, 0–5 r.ż. - 17,6/100 000), stanowiące zagrożenie dla życia, a także niosące ryzyko powikłań odległych (np. pneumokokowe zapalenie opon mózgowych ma neurologiczne następstwa u 26% przeżywających dzieci). Zagrożone są zwłaszcza dzieci przebywające w zbiorowiskach: w populacji polskiej nosicielami *S. pneumoniae* jest 62% dzieci chodzących do żłobka i tylko 22% dzieci przebywających w domu.

W Polsce szczepienia przeciw pneumokokowe finansowane są ze środków publicznych jedynie w grupach wysokiego ryzyka dzieci do lat 5; w pozostałych grupach wiekowych dzieci i dorosłych są zalecane, ale niefinansowane.

Odnalezione dowody naukowe dotyczące efektywności klinicznej i kosztowej szczepień szczepionkami polisacharydowymi (PPV; w Polsce 23-walentne; przeznaczone dla osób >2 r.ż.) są nieliczne i słabej jakości, istnieje natomiast wiele wtórnych dowodów naukowych potwierdzających efektywność i bezpieczeństwo szczepionek skoniugowanych (PCV; w Polsce 7-, 11- i 13-walentna; przeznaczone dla dzieci do 5 r.ż.).

Efektywność PCV w zapobieganiu IPD wywołanym przez serotypy zawarte w szczepionce oszacowano na 80% (95%CI 58–90%, $p < 0,0001$), w zapobieganiu IPD wywołanym przez wszystkie serotypy – 58% (95%CI 29–75%, $p = 0,001$). Efektywność PCV w zapobieganiu pneumokokowym zapaleniom płuc jest znacznie niższa i w stosunku do klinicznie rozpoznanych zapaleń płuc wynosi 6% (95% CI 2–9%, $p = 0,0006$). Zapobieganie

umieralności ze wszystkich przyczyn oszacowano na 11% (95% CI -1% do 21%, p=0,08) – brak istotności statystycznej.

PCV jest szczepionką ogólnie bezpieczną, choć kwestia bezpieczeństwa u osób z reaktywnymi chorobami układu oddechowego wymaga dalszych badań.

Mimo dużej różnorodności założeń odnalezionych analiz ekonomicznych, można przyjąć, że – przy założeniu, że korzystne efekty szczepienia, na które składa się indukowanie odporności zbiorowej, wypieranie serotypów zawartych w szczepionce przez pozostałe, narastanie antybiotykooporności i indukowanie odporności krzyżowej, utrzymają się na dłuższą metę oraz że 3 (2+1) dawki PCV zapewniają podobną odporność szczepionych co 4 (3+1) dawki – programy rutynowych szczepień PCV7 w krajach rozwiniętych można uznać za kosztowo-efektywne.

W związku z tym 24 (75%) z 32 krajów europejskich wprowadziło szczepienia przeciwko pneumokokom do kalendarzy szczepień u dzieci, w populacji ogólnej lub w grupach wysokiego ryzyka (te ostatnie w 7 krajach). W 12 krajach zalecane jest podanie 3+1 dawek szczepionki, w 11 – 2+1 (szczepienie podstawowe + dawka przypominająca). Szczepienia finansowane są w pełni ze środków publicznych albo współfinansowane. W większości krajów europejskich stosowana jest szczepionka 7-walentna, jedynie w Zjednoczonym Królestwie – 13-walentna. Poza Europą narodowe programy szczepień w USA, Kanadzie, Australii i Nowej Zelandii uwzględniają podawanie dzieciom szczepionki przeciw pneumokokowej (w USA od 2010 roku rekomendowana jest szczepionka 13-walentna). Uwaga: w cytowanych danych, pochodzących z europejskiej sieci epidemiologicznej EUVAC.NET, Polskę wskazano jako kraj, w którym szczepienia PCV nie są finansowane, co od 2009 r. nie jest już prawdą.

Pediatryczny Zespół Ekspertów ds. Programu Szczepień Ochronnych w 2010 r. wskazuje na konieczność pilnego wprowadzenia powszechnych szczepień przeciwko pneumokokom dla wszystkich dzieci do 2 r.ż.

Szczepienie przeciw pneumokokom powinno się rozpoczynać w pierwszym kwartale życia, aby już w drugim półroczu życia uzyskać ochronne miana przeciwciał. Odwlekanie szczepienia (najczęściej ze względów finansowych) do momentu, gdy można podać np. jedną dawkę (> 2 r.ż.) jest postępowaniem niewłaściwym, gdyż największa zachorowalność na IChP występuje właśnie w pierwszych dwóch latach życia.

Wnioski z oceny programu zdrowotnego gminy miejskiej Legionowo

Program odnosi się do ważnego i dobrze zdefiniowanego w literaturze problemu zdrowotnego, opierającego się na profilaktyce chorób zakaźnych. Program ten realizuje priorytety zdrowotnej takie jak: zwiększenie skuteczności zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom, zmniejszenie zachorowalności i przedwczesnej umieralności z powodu przewlekłych chorób układu oddechowego oraz poprawę jakości i skuteczności opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i dzieckiem do lat 3. Celem głównym programu jest obniżenie zachorowalności/umieralności na inwazyjne choroby pneumokokowe poprzez zwiększenie dostępności do szczepień ochronnych u dzieci w wieku od 2 do 5 lat, zamieszkałych na terenie gminy miejskiej Legionowo. Według ostatnich badań epidemiologicznych zapadalność na inwazyjną postać choroby pneumokokowej u dzieci od 2 do 5 lat wynosiła 5,8/100 000. Według danych WHO wskaźniki te mogą być jednak znacznie wyższe. W populacji polskiej nosicielami *S. pneumoniae* jest aż 62% dzieci chodzących do żłobka.

W 2011 r. gminę miejską Legionowo zamieszkiwało około 3500 dzieci w wieku od 2 do 5 lat. Autor zaplanował za-szczepienie 130 dzieci, co stanowi zaledwie 4% możliwej do włączenia populacji. Warto zwrócić uwagę, że w Polsce częstość występowania IChP, a także

pneumokokowych zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci, maleje wraz z wiekiem i jest najwyższa w okresie od 0-23 m.ż. Niekiedy wybór dzieci starszych, jako populacji podstawowej, może być związany z ograniczeniami budżetowymi wnioskodawców. Zastosowanie szczepionki 13-walentnej u dzieci powyżej 24 m.ż. wymaga, bowiem podania tylko jednej dawki szczepionki. Zaleca się zatem, aby wybór grupy wiekowej został dokładnie przez autorów uzasadniony, a schemat podania szczepień z góry określony.

Do uczestnictwa w programie zostaną zaproszone w pierwszej kolejności dzieci z rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny, a sam program stanowi uzupełnienie oferty Narodowego Funduszu Zdrowia i jest przeznaczony dla osób dotychczas niekorzystających ze świadczeń. Autorzy programu nie określili kryterium kwalifikacji dzieci do badania lekarskiego. Nie określili również, z jakich obecnie świadczeń w zakresie profilaktyki chorób pneumokokowych, rodzice dzieci w wieku od 2-5 lat mogą korzystać. Wymagana jednak będzie zgoda rodziców na wykonanie szczepień ochronnych. Takie założenia programu, a więc liczebność i charakterystyka populacji, a także kryterium włączenia dzieci do uczestnictwa w programie, mogą nie zapewnić równego dostępu do oferowanych świadczeń. Obecnie w Polsce szczepienia przeciw pneumokokowe finansowane są ze środków publicznych jedynie w grupach wysokiego ryzyka dzieci do lat 5. W pozostałych grupach wiekowych dzieci szczepienia są zalecane, ale nie są finansowane.

Realizator programu zostanie wybrany w drodze otwartego konkursu ofert, co gwarantuje realizację zadań z zasadami uczciwej konkurencji, w sposób efektywny i oszczędny. Autorzy programu planują przeprowadzić kampanię informacyjno-edukacyjną, co z kolei stanowi jeden z wyznaczników właściwego poziomu dostępności świadczeń zdrowotnych przewidzianych w programie. Realizacja programu ma być na bieżąco monitorowana przez wskazany przez autorów wydział Urzędu Miasta Legionowo, a wyniki zostaną uwzględnione w planowaniu przyszłych projektów zdrowotnych. Wzory materiałów potrzebnych do przeprowadzenia ww. zadań nie zostały jednak w projekcie przedstawione.

Autorzy oszacowali budżet, który ma zostać przeznaczony na realizację projektu, lecz nie podali, jaka część kosztów zostanie przeznaczona na przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej, a jaka na przeprowadzenie zaplanowanych interwencji.

Odnosząc projekt opiniowanego programu do ogólnych kryteriów dobrze zaprojektowanego programu zdrowotnego (sformułowanych przez American Public Health Association) można stwierdzić, że:

I. Program odnosi się do ważnego i dobrze zdefiniowanego w literaturze problemu zdrowotnego opierającego się na profilaktyce zakażeń pneumokokami. Program swoim zakresem realizuje takie priorytety zdrowotne jak: „zwiększenie skuteczności zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom”, „zmniejszenie zachorowalności i przedwczesnej umieralności z powodu przewlekłych chorób układu oddechowego”, a także „poprawa jakości i skuteczności opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i dzieckiem do lat 3”.

II. Dostępność działań programu dla beneficjentów została zapewniona poprzez zaplanowanie kampanii promocyjno-informacyjnej, jednak uczestnictwo w programie zostało ograniczone m. in. do posiadania Karty Dużej Rodziny oraz kolejności zgłoszeń. Dokładna charakterystyka beneficjentów pozostaje nieznana.

III. Program wykorzystuje interwencje o udowodnionej skuteczności i zalecanych wytycznych, polegających na zmniejszeniu liczby zachorowań z powodu chorób zakaźnych poprzez przeprowadzenie szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom w określonej populacji mieszkańców gminy miejskiej Legionowo.

IV. W projekcie programu podjęto próbę oszacowania kosztów realizacji programu. Koszty całkowite wynoszą 30 000 zł. Koszt jednostkowy wynosi 230 zł. Nie podano informacji dot. kosztów kampanii informacyjnej oraz obsługi programu.

V. W projekcie programu uwzględniono przeprowadzenie badań ankietowych i wizytacji. Wzory tych materiałów, a także elementy podlegające ocenie bieżącej i końcowej, nie zostały przedstawione.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, wydaję opinię jak na wstępie.

Tryb wydania opinii

Opinię wydano na podstawie art. 48 ust. 2a ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z uwzględnieniem „Program szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom dla dzieci w wieku od 2 do 5 lat włącznie” realizowany przez Urząd Miasta Legionowo, AOTM-OT-441-195/2013, Warszawa, styczeń 2014 i aneksu: „Programy profilaktyki zakażeń pneumokokowych – wspólne podstawy oceny”, Aneks do raportów szczegółowych, Warszawa, sierpień 2013.

Inne wykorzystane źródła danych, oprócz wskazanych w ww. raporcie:

1. Nie dotyczy